

Ivar Frønes: *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2013, s. Tano Aschehoug: 171 sider.

Anmeldt av Harriet Bjerrum Nielsen

Less is more

I sin nye bok *Å forstå sosialisering* ønsker Ivar Frønes å gi et samlet teoretisk perspektiv på sosialisering og å bruke dette til å forstå de spesifikke trekkene ved sosialiseringsprosesser i det moderne kunnskapssamfunnet. Dette er ingen enkel oppgave fordi sosialisering som fenomen og teoretisk begrep, ligger i grenseflaten mellom mange disipliner og fagfelt og fordi de prosesser som begrepet skal belyse er under stadig endring. Frønes hovedtese er at sosialisering i kunnskapssamfunnet ikke kan forstås primært som kulturell og sosial forming, men heller som utviklingen av kompetanse, refleksjon og erkjennelse. Han argumenterer for at "*det samfunnsforankrende subjekt er sosialiseringsforståelsens utgangspunkt, i sosialiseringens subjekt møtes livet som praksis og som potensialer*" (16 s.).

Boka innledes med en kort introduksjon som bringer mange dimensjoner av sosialiseringsbegrepet i spill. Homogeniserings- og differensieringsproblematikk i forhold til kulturalisering, individualisering, kvalifisering og refleksjon/emansipasjon pekes ut som de sentrale dimensjoner. Deretter følger bokas lengste del som ser på sosialisering i samfunnsvitenskapelig teoridannelse. Her gis det en kort omtale av en lang rekke begreper og teorier hentet fra sosiologi, sosialantropologi og psykologi, i tillegg til livsløps- og biososiale perspektiver. Denne delen avrundes med et syntetiserende avsnitt om sosialisering som utvikling og livsløp, individualisering og fellesskap, refleksjon og erkjennelse, og samfunnsformasjon og meningsdanning. Den følgende delen er relativt kort og handler om sosialisering i kunnskapssamfunnet med spesielt fokus på livsfasenes utforming og dynamikk. Boka avsluttes med et kort avsnitt hvor det konkluderes med at sosialiseringen i kunnskapssamfunnet dreies vekk fra normativ integrasjon til integrasjon via kvalifisering.

Frønes kaller selv med rette målsettingen med boka for ambisiøs. Det virker imidlertid som om han ikke har kunnet bestemme seg for om han ville skrive et nytenkende faglig bidrag om moderne sosialiseringsprosesser eller en oversiktsbok over ulike sosialiseringsteorier. På snau 150 sider prøver han å

gjøre alt. Det synes jeg ikke er noe lurt valg. Som ansats til et nytenkende faglig bidrag er de siste 40 sider av boka de beste. Her er det mange interessante tanker om sosialisering som kompetanse, refleksjon og erkjennelse og om kunnskapssamfunnets særtrekk, men de forblir teoretisk og analytisk underutviklet. Jeg skulle gjerne ha lest en bok på minst 200 sider hvor disse ansatsene var blitt utdypet i et roligere tempo og med større argumentatorisk dybde. Også i forskning og forskningsformidling er det faktisk ofte slik at less is more. Er det forlagenes evige jakt på boka som skal nå alle målgrupper som har vært grunnen til at Frønes ikke har gravd dypere?

Frønes er en eklektisk tenker. Det er det i seg selv ikke noe galt ved. Det er alt for mange akademikere som tviholder på at deres særlige fagfelt eller yndlingsteori skal forklare alt og jeg synes det er grunnleggende sympatisk at intet er Frønes fremmed – hverken gamle utskjelte skriftfedre eller ukjente amerikanere. Ikke minst skal han ha honnør for at han som en av relativt få sosiologer har holdt fast på at en forståelse av sosialiseringsprosessen også forutsetter en innsikt i psykologiske prosesser. Eklektisisme kan imidlertid ha en negativ side når tingene faktisk ikke integreres, men ender opp som en andpusten oppramsing av alt det forfatteren har lest gjennom tidene. Det er det som skjer på bokas første 100 sider. Her mangler intet, eller nesten intet skal jeg kanskje si. For selv om Frønes har et imponerende kjennskap især til den angelsaksiske sosialiseringslitteraturen, så glimrer hans nordiske kollegers arbeider nesten ved sitt totale fravær. Eldre og yngre nordiske og mannlige bautaer som Aubert og Barth, Skjervheim, Hellesnes, Hernes, Bråten, Kalleberg og Hylland Eriksen er selvfølgelig med, men ellers er det, med enkelte unntak, kun den nordiske statistikken som Frønes finner det interessant å basere seg på. Veldig få av de mange kvalitative studier som finnes og som er et særkjenne ved norsk sosiologisk tradisjon, er omtalt. Dette fraværet er påfallende i en bok hvor det empiriske avsnittet i høy grad har den norske oppveksten som eksempel, i en bok som er skrevet på norsk og som henvender seg til *"alle som arbeider med barn og ungdom, som utdanner seg til slike yrker, eller som studerer samfunnsfag"*. Har Frønes det for travelt til å følge med i sine kollegers arbeid? Eller mener han det ikke er verdt å referere til?

I teoriavsnittet overveldes leseren av stadig nye navn, begreper og teorier. For Frønes selv kan dette sikkert være en grei måte å strukturere og organisere alt det han har lest, men hvor nyttige er slike korte sammenstillinger for andre? For dem som ikke selv har reist denne strekningen, eller som kanskje har tatt litt andre ruter? Dette reiser også spørsmålet om tekstens pedagogiske verdi.

Egner den seg til studenter og ”alle som arbeider med barn og ungdom” slik den markedsføres? Det utgis i dag en mengde letteste oversiktsbøker til denne målgruppen. Også mange av Frønes tidligere bøker tilhører denne sjangeren. Bøkene har kommet i mange utgaver og opplag, og det tyder på at de er blitt brukt og sikkert også verdsatt som pensumlitteratur på landets universiteter og høyskoler. Det er ikke vanskelig å forstå: Som underviser mangler man ofte nettopp en kort og enkel tekst som man håper kan gi studentene et raskt overblikk over ”det hele”, et kart å plotte originaltekster på pensum inn på. Jeg har selv i vår brukt *Moderne barndom* (2003, revidert utgave 2011) på et bacheloremne om Kjønn og oppvekst på UiO. Ved evalueringen kom det frem at de ferskeste av studenter hadde satt pris på å ha noe lett forståelig å holde fast i, midt i et pensum sammensatt av mange originaltekster. Jeg tenkte at det kanskje måtte være slik når studenter med ulike forutsetninger følger samme emne, men da jeg senere erfarte hvor mye av pensumlitteraturen som i eksamensoppgavene ble referert via Frønes 2011 ble jeg mer betenkt. Ikke bare over at slike oversiktsbøker kan friste studenter til å skippe førstehåndskjennskap til de mer grundige og fokuserte artikler på pensum, men også fordi jeg måtte stille spørsmål om hva slags kunnskap og forståelse (for ikke å snakke om refleksjon, erkjennelse, emansipasjon) studenter egentlig hadde tilegnet seg ved å få utlevert et kart i stor målestokk til et terreng de aldri selv har vært i? Som foreleser prøver man jo ofte selv å gi slike oversiktskart, sette teori-tradisjoner og pensumtekster inn i en kontekst og i sammenheng – men om da også pensumteksten har karakter av å være en slik oversikt, blir da forelesningen en slags metakart? Et kart uten landskap? Hva lærer studentene av det?

Når alle relevante teoretiske perspektiver og empiriske funn om sosialisering skal dekkes på 150 sider overskrides nemlig ikke alene den akademiske, men også den pedagogiske fartsgrense. Vi får, på den ene siden, avsnitt som er ganske uten innhold fordi innholdet hadde vært for plasskrevende å gjøre rede for: *”Mediene kan fylle ulike funksjoner for ulike sosiale grupper og individer, og vil påvirke deres sosialisering på ulike måter”* (s. 24). Jo da, det er så sant som det er sagt, men hva lærer studenten her annet enn at alt er fryktelig komplekst? Vi får, på den andre siden, heseblesende avsnitt hvor kontekstløse navn erstatter redegørelser for hva teoriene går ut på og som først og fremst kommuniserer til leseren at dette burde hun/han jo allerede kjenne til. Et eksempel får holde, men det er mange å ta av: *”Lacans teorier har sine røtter – foruten i Freud i surrealisme* (note om at Lacan var gift med Batailles første kone) *og i Hegel, det vil si Kojèves (1996)* (note med henvisning til:

<http://www.nb.no/nbsok/nb/00338f50bd20ca66a8d6285b3ec41f7?lang=en#0>the Norwegian bookshelf project) *framstilling av Hegel, eller riktigere dialog med Hegel* (Butler 1987). *Ved å avvise Hegels idé om harmoni og en harmonisk endestasjon for historiens utvikling, utvikler Kojève sin forståelse av negasjonen*” (s. 68–69). Eh... ja vel. Hvem er Kojève? (jeg prøvde møysommelig å skrive inn den lange urlen, men den funkete ikke. Så prøvde jeg søkefeltet på www.nb.no på Kojève. Eneste treff var Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon, men der finnes det kanskje en artikkel om den fransk-russiske filosofen?). Hvis man nå heller ikke vet på forhånd hvem Bataille er, hva surrealismen var, hva det er Hegels idé går ut på, og hva er det er denne Kojèves snakker med Hegel om (ifølge Butler) – ja, så får man veldig lite ut av denne type informasjon. Den etterfølgende siden er muligens et forsøk på å koble negasjonsbegrepet til sosialisering, men jeg er jammen ikke helt sikker, og det kan jeg heller ikke forestille meg studenter vil være. Skrekkvisjonen blir å se dette ytterlige utvannet og gjengitt i en eksamensbesvarelse. Og med henvisning til Wikipedia.

En siste grunn til å være skeptisk til denne boken som pensumlitteratur er nemlig at Frønes har et oppsiktsvekkende lett forhold til Wikipedia, uten at dette er noe han diskuterer overhode. Enkelte ganger er referansene til Wiki ment som illustrasjon av fremherskende og feilaktige oppfattelser, men andre ganger erstatter de egentlige referanser. Wikipedia er som bekjent ikke kvalitetssikret informasjon, og derfor prøver de fleste undervisere iherdig å forklare studentene hvorfor påstander ikke bør belegges med henvisninger dertil. Wikipedia kan være et greit utgangspunkt for en første orientering om noe, *cosi fan tutte*, men skal man skrive og dokumentere må man basere seg på mer sikker informasjon. Kan man bruke en pensumbok, forfattet av en universitetsprofessor, som så lett og lystig referer til Wikipedia? Og hvorfor i alle dager skulle studentene så ikke kunne gjøre det samme?

Jeg kunne ønske meg at Frønes neste gang bruker sin energi, sin brede kompetanse og sine mange interessante perspektiver på sosialisering til å grave litt dypere, smalere og grundigere, også når målgruppen er studenter. Ja, kanskje ikke minst når studenter er målgruppen.